

Az „Ernyey József gyógyszerési múzeum”-ról

1892-ben írt Nagy Gyula gyógyszerész egy cikket „Egy magyar gyógyszerészeti múzeum érdekében” címmel. Ezt még ugyanabban az esztendőben egy másik cikk, majd később több cikk követte, melyek a gyógyszerési múzeum felállítását, annak jelentőségét ismertették.

1919-ben a Tanácsköztársaság tervbe vette a gyógyszerész történeti múzeum létesítését. Ernyey József kiváló polihisztorunk, a nagy magyar gyógyszerésztörténész szorgalmasan gyűjtögetett a Nemzeti Múzeumban gyógyszerésztörténeti múzeális anyagot, ennek egy része meg is maradt és alapját képezte a Gyógyszerési Centenáris Bizottság által 1948-ban létesített és Ernyey József nevét viselő múzeum anyagának.

1934 óta a budapesti egyetem Gyógyszerészeti Intézetének igazgatója, Mozsonyi Sándor professzor és munkatársai is gyűjtöttek anyagot e célból. Az 1930-as években a Népjóléti Minisztérium rendezett egy egészségügyi kiállítást, amelyben szerepelt gyógyszerésztörténeti anyag is, főként Ernyey József gyűjtéséből.

1948-ban a Gyógyszerészek Centenáris Bizottsága határozta el, hogy a Gyógyszerészeti Intézetben egy kiegészítő épületrészt tető alá hoz, ajtóval, ablakkal látja el, szekrényeket, vitrineket vásárol és így végre létre hozza a gyógyszerési múzeumot. Az anyagot Ernyey József gyűjtéséből, a Gyógyszerészeti Intézet gyűjtéséből, magánosok adományából, letétjéből és kölcsön adott anyagából állították össze. A szaklap csaknem minden számában beszámoltak az ügy, illetőleg a múzeum állásáról, sőt az adományokról is.

1948. október 11-én du. 1/2 7 órakor volt az Ernyey József gyógyszerési múzeum felavatása. Az avató beszédet Mozsonyi professzor tartotta. A múzeum egy nagy és egy kisebb helyiségből állott, külső falán márványtáblát helyeztek el az alapítás megörökítésére. Olt Károly népjóléti miniszter 20 000 Ft-ot adományozott a Centenárium Bizottságnak. A Bizottság úgy határozott, hogy ezt az összeget teljes egészében a múzeum felállítására, illetőleg a berendezésre fordítják.

A múzeum anyaga azután is gyarapodott az államosított gyógyszerterek múzeális tárgyai révén. Az utóbbi időben kb. 1500 tárgy és 3000 kötet könyv képezte a múzeum anyagát. A múzeumot nemcsak hallgatók, de más érdeklődők és külföldiek is meglátogatták. Kezelését a Gyógyszerészeti Intézet látta el. A centenárium éve után a múzeum anyaga az egyetem birtokába ment át. Néhány ezer forint maradékból pedig karbantartás, takarítás, némi új beszerzés költségeit fedezték. A múzeum ügyeinek gondozására kuratórium kapott megbízást, amelynek elnöke Mozsonyi Sándor, tagjai pedig Halmi János, Kedvessy György, Némethy Imre, Németh István gyógyszerészek voltak.

A múzeum kisebbik szobája könyvtár és okmánytár volt. A XVI., XVII. és XVIII. századból származó 50 kötet gyógyszerészi, orvosi, botanikai, kémiai szakmunka, továbbá gyógyszerkönyvek, árszabályok, törvénygyűjtemények és folyóiratok képezték anyagát. Az 1848-ban megjelent Gyógyszerészi Hírlap, Lovassy Ödön karikatúra-sorozata, Horváth Jenő „Gyógyszerészek a művészetekben” című tanulmányának értékes fényképei, régi diplomák, az új gyógyszerészi aranydiploma egy példánya, továbbá régi professzorok arcképe nyert ott elhelyezést.

A múzeum nagyobbik termében Ernyey József hagyatékából könyvek, különlenyomatok, oklevél, gyógyszerészi előiratok, fényképezőgépe, látcsöve stb. Továbbá homoeopata zsebgyógyszertár, régi gyógyszerészi súlyok és mérleg; Röhmer első gyufái közül néhány darab. Kazay Endre gyógyszerész hagyatékából kb. 60 saját kézírata, 20 könyve, mikroszkópja, laboratóriumi eszközei és készülékei, melyek legtöbbjét maga készítette.

A római korból származó fűszeres és gyógyszeres edények, kanalak, balzsam- és olajtartó üvegek, dörzsölő tál, gyógyszertartó dobozok kölcsönképpen nyertek elhelyezést.

A XVIII., XIX. századból származó számos gyógyszerészi, laboratóriumi eszköz, állványok, dobozok, köedények, súlyok, mozsarak, gyertyaöntő, füstölő-öntő minták, fémolvasztó edény grafitból, kőből, bronztál, görepek kőből és mázas cserépből. Szuppózitórium prések, kiöntők, csepegtető üvegek a múlt század elejéről, porosztó fémlapok.

A XVIII. századból népies orvoslást tárgyaló munkák, patikamérlegek régi súlyokkal, alkimista nap- és holdóra, szinte olvashatatlan orvosi vények, homoeopata házi és kézi gyógyszertárak. Schuster-féle cseppentőüvegek tokban, „ősregi, nagyhírű, divatja múlt gyógyszerek”, pilula készítő, tapasz felkenő készülékek, kiöntő kockák, mérlegek, fogók, mozsarak, fajsúlymérők a XVII., XIX. századból.

A múzeum legtekintélyesebb részét a XVI–XIX. századból származó régi patikai edények foglalták el; kb. 250 darab állványüveg, állvány fadobozok, kb. 120 porcelán állványedény. Ezek között nagy értéket jelentett néhai Molnár Alfréd budapesti gyógyszerész hazai és külföldi XVI–XVIII. századból származó, mintegy 80 darabból álló, kölcsön kapott, értékes gyűjteménye. Régi művészies rajzokkal ellátott, kb. 100 darabból álló szignatúra gyűjtemény is helyet foglalt. Egy 1764-ből származott gyógyszerészi mézeskalács-bábsütő faminta, továbbá 1528-ból származó Pécsi-féle kódexből néhány orvosi recept fotográfiája, 12 régi mikroszkóp, kb. 130 gyógyszerészi könyv, a XVI–XVIII. századból értékes gyöngyszemei voltak a kiállítás anyagának.

A volt Kígyó Gyógyszertár $2,5 \times 1,5$ m nagyságú kirakati cégtáblája, eredeti rajza; Török József gyógyszerész és nejének kézzel faragott, értékes fakeretű fényképe; Erney József, Winkler Lajos arcképe, több régi oklevél, gyógyszertár adás-vételi szerződés, néhány készülék, továbbá számos múlt századi kémiai üveg, laboratóriumi eszköz kapott még helyet a tárlókban.

Miként említettem, a múzeum anyaga lassan-lassan gyarapodott, végül is túlszűfolttságot eredményezett és nem tölthette be azt a szerepét, amelyre a múzeum hivatott. Ezen segítő kapott még egy kis helyiséget, amelyben sikerült a folyóiratokat és könyveket elhelyezni és így a túlszűfolttságot megszüntetni. Azonban ez sem tartott sokáig, mert kísérleti laboratórium részére a helyiséget át kellett adni. Így azután a múzeum még zsűfoltabbá vált.

1963-ban a rektor rendeletére a múzeum helyiségeit át kellett adni az egyetemi hallgatók részére olvasószobának. Midőn pedig sikerült közben klubhelyiségeket szerezni részükre, a múzeum helyiségeire a Gyógyszerészeti Intézet jelentett be igényt előbb laboratórium, majd ebédlő céljaira. A múzeum anyagát ládába kellett volna elhelyezni az Anatómiai Intézet pincéjében, tehát a Hőgyes Endre utca 7. szám alatt a gyógyszerészi múzeum megszűnt.

Könyvvállományát, továbbá Ernyey József és Kazay Endre hagyatékából származó anyagot a Gyógynövény és Drogismeretei Intézet őrzi jelenleg és még néhány, az oktatás céljait szolgáló múzeális tárgyat. A múzeum anyagának döntő többségét pedig az Országos Orvostörténeti Könyvtár volt szíves átvenni.

Halmi János (Budapest)

Száz év előtti tanulmány a kétezer éves algyógyi fürdőről

Száz évvel ezelőtt tartott előadást *Lészay Dániel* az algyógyi fürdőről a Marosvásárhelyen lezajlott Magyar Orvosok és Természetvizsgálók tizedik vándorgyűlésén. „Feredő Gyógy”-nak nevezték akkor ezt a kétezer éven át ismert gyógyfürdőt. Még a dákok idejében, majd pedig a római megszállás századaiban is használták és a középkorban, végül az újkorban is az ismert és közkedvelt fürdőhelyek közé tartozott.

Lészay Dániel apja *Lészay Ferenc* volt. *Pataki Jenő* szerint Lészay Dániel Erdély legelső, legrégebbi fogorvosa volt. 1798. január 1-én született Szászvároson és ugyanott halt meg (Hunyad megyében) 1872. november 9-én. Szülővárosában végezte középiskolai tanulmányait, majd Bécsben szerezte meg orvosi oklevelét. Szülővárosa meghívta városi orvosnak. Első irodalmi munkája: *Dissertatio inaug. anatomio-physiolog. patholog. investigationibus novis illustrata*. Vindobona, 1829. (Ismerteti M. Kurir II. 36—37. szám. Újabb kiadás uo.). A *Dentitio prima et secunda stb.* című tanulmánya kéziratban az Erdélyi Múzeum-kézirtárában található. 1837-ben kelt feljegyzése „az Algyógyon levő római feliratos köről” szintén ott található. Levezett *Kemény Józseffel* 1842-ben és